

> Retouradres Postbus 20011 2500EA Den Haag

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Constitutionele Zaken en
Wetgeving
Postbus 20011
2500EA Den Haag

Kenmerk
2022-0000689952

Uw kenmerk
2022Z19851/2022D43143

Datum 22 december 2022

Betreft Verzoek n.a.v. de brief 'Voortgang standpuntbepaling over het
eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel'
(Kamerstuk 34430, nr. 13)

De commissie voor Binnenlandse Zaken heeft mij verzocht gevolg te geven aan het aanbod dat mijn ambtsvoorganger in 2019 heeft gedaan in een brief aan uw Kamer over het eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel (Kamerstuk 34430, nr. 13). Het aanbod hield in om in goed overleg met uw Kamer een nadere studie te doen naar de kabinetsformatie in een breder perspectief.

De commissie voor Binnenlandse Zaken verzoekt mij om gevolg te geven aan dit aanbod en om hierbij in ieder geval in te gaan op de gekozen formateur, de voor- en nadelen van de codificatie van de vertrouwensregel, een internationaal vergelijkend perspectief, de vraag of de vertrouwensregel zou moeten gelden in relatie tot de Eerste Kamer en de constructieve motie van wantrouwen. De commissie verzoekt aan te geven of ik aan dit verzoek tegemoet kan komen en zo ja, op welke termijn de Kamer over de uitkomsten kan worden geïnformeerd.

In de brief van mijn ambtsvoorganger uit 2019 memoreerde zij dat in het kabinetstandpunt op het eindrapport van de staatscommissie (Kamerstuk 34430, nr. 10, bijlage, p. 24-25) de conclusie van de staatscommissie werd gedeeld dat de kiezer geringe invloed heeft op het proces van kabinetsformatie. In dat verband zou het wenselijk zijn om de kabinetsformatie in een breder verband nog eens goed tegen het licht te houden, waarbij ook alternatieven voor de oplossing van het probleem van de te geringe kiezersinvloed op de kabinetsformatie in ogenschouw genomen moeten worden. Dit bredere perspectief zou nadere studie vergen en het kabinet bood aan om dit in goed overleg met de Tweede Kamer uit te voeren.

Als denkbare vorm werd gewezen op een werkconferentie waarop preadviezen van onafhankelijke wetenschappers worden behandeld. Naast wetenschappers zouden ook Kamerleden en ambtenaren hieraan kunnen deelnemen. Een dergelijke vorm – of een andere vorm waarbij betrokkenheid vanuit de Kamer gewaarborgd is – lag voor de hand omdat de Kamer zelf een belangrijke rol heeft bij de onderwerpen. Dit is des te meer het geval bij de onderwerpen die de commissie nu in haar brief noemt. Een eigenstandige studie door of in opdracht van het kabinet lijkt mij voor deze onderwerpen niet de juiste vorm.

Met betrekking tot twee andere onderwerpen die de commissie voor Binnenlandse Zaken in haar verzoek noemt, wil ik opmerken dat de staatscommissie parlementair stelsel diepgravend onderzoek heeft gedaan naar de gekozen formateur en de positie van de Eerste Kamer. Hierbij heeft de staatscommissie zich onder meer gebaseerd op een internationale vergelijking van tweekamerstelsels die in 2014, naar aanleiding van verzoeken uit uw Kamer en de Eerste Kamer, aan de Kamers is aangeboden. In deze studie is onder meer aandacht besteed aan het (al dan niet) bestaan van een vertrouwensregel in relatie tot de senaat in andere tweekamerstelsels (Kamerstuk 34000 VII, nr. 4/C, bijlage, p. 20-21). De staatscommissie heeft zich daarnaast ook gebogen over het idee van de constructieve motie van wantrouwen.

In het kabinetsstandpunt is gereageerd op de aanbevelingen die betrekking hadden op de gekozen formateur en de Eerste Kamer, voor zover de aanbevelingen aan het kabinet waren gericht. De aanbeveling om een gekozen formateur in te voeren werd niet overgenomen. Hierbij woog voor het kabinet zwaar mee dat de rol van de Tweede Kamer in de kabinetsformatie nog maar kort geleden was veranderd. Mijn ambtsvoorganger heeft naar aanleiding van het eindrapport van de staatscommissie wel drie voorstellen tot wijziging van de Grondwet in procedure gebracht die verband houden met de positie van de Eerste Kamer. In het Coalitieakkoord is opgenomen dat deze voorstellen (verder) in behandeling worden genomen. Onder deze omstandigheden ligt het mijns inziens niet voor de hand om op dit moment nadere studie te doen naar de gekozen formateur en de positie van de Eerste Kamer.

Tot slot is nog van belang dat de kabinetsformatie van 2021 op dit moment in opdracht van uw Kamer wordt geëvalueerd door een team van wetenschappelijk onderzoekers. Ik kan mij voorstellen dat de uitkomst van deze evaluatie aanleiding vormt voor uw Kamer om nader te bezien waar zich nog kennisbehoeften bevinden op het terrein van de kabinetsformatie in een breder perspectief. Ik ben graag bereid om in overleg te treden over de rol die ik in het vervolg zou kunnen spelen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hanke Bruins Slot

Aan
Van

Minister van BZK
CZW

nota

Nota beantwoording verzoek TK om studie naar
vertrouwensregel en andere onderwerpen

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar

Ja

Onze referentie

2022-0000686178

Datum

14 december 2022

Opgesteld door

[Redacted]

Samengewerkt met

AZ

Bijlage(n)

2

Aanleiding

In het PO OBDR van 5 december jl. is met u gesproken over de beantwoording van het verzoek van de commissie BiZa van de TK om een studie naar de kabinetsformatie in een breder perspectief.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om de bijgevoegde antwoordbrief aan de TK te ondertekenen.

Kern

In het PO is besloten dat de antwoordbrief moet markeren dat de onderwerpen die de commissie in het verzoek noemt, vooral bevoegdheden van de TK zelf betreffen (motie van wantrouwen, vertrouwensregel), of processen zijn waarin zij het voortouw heeft (kabinetsformatie). Een eigenstandige studie door of in opdracht van BZK lijkt dan niet de juiste vorm.

Verder is in de antwoordbrief toegevoegd dat de uitkomsten van de evaluatie van de kabinetsformatie 2021 die nu gaande is – in opdracht van de TK – aanleiding kunnen zijn voor de TK om (nader) te bezien op welke onderwerpen er nog een kennisbehoefte bestaat. De brief sluit af met het aanbod om na de afronding van de evaluatie met de commissie in overleg te treden over de rol die u kunt spelen in het voorzien in die kennisbehoefte.

De conceptbrief is ambtelijk afgestemd met AZ, waar men geen bezwaar ziet tegen deze lijn van beantwoording.

Toelichting

Uw ambtsvoorgangers hebben de TK aangeboden om in gesprek te treden over het verrichten van een verkenning naar de kabinetsformatie in breder perspectief. Dit aanbod vloeide voort uit het kabinetsstandpunt uit 2019 op het rapport van de staatscommissie-Remkes. In dat kabinetsstandpunt werd de aanbeveling afgewezen om een gekozen informateur in te voeren. Het toenmalige kabinet deelde echter wel de analyse van de staatscommissie dat kiezers te weinig invloed hebben op de kabinetsformatie. Het kabinet onderschreef de constatering van de staatscommissie dat het na de verkiezingsuitslag vaak onduidelijk is welke partijen met elkaar een kabinet gaan vormen en dat het ook – in vergelijking met veel andere landen – in Nederland relatief lang duurt voordat een nieuwe coalitie

is gevormd. Daarom zou de kabinetsformatie in een breder verband nog eens goed tegen het licht moeten worden gehouden.

Onze referentie
2022-0000686178

Datum
14 december 2022

In een vervolgbrief uit 2019 werd een aantal onderwerpen genoemd die hierbij konden worden meegenomen:

- diverse vormen om directe kiezersinvloed te vergroten;
- hervormingen in de politiek-bestuurlijke cultuur, zoals het bevorderen van politieke blokvorming en een positievere opstelling ten opzichte van het minderheidskabinet en het werken met een kort en globaal regeerakkoord;
- codificatie van de vertrouwensregel, naar aanleiding van de vraag van het lid Sneller bij de behandeling van de begroting voor 2020.

Als denkbare vorm werd gewezen op een werkconferentie waar preadviezen besproken zouden worden door wetenschappers, Kamerleden en ambtenaren.

Destijds is de Kamer niet op dit aanbod ingegaan.

Tijdens de recente behandeling van de begroting BiZa voor 2023 hebt u naar aanleiding van een vraag van het lid Sneller over de codificatie van de vertrouwensregel het aanbod van uw voorganger in herinnering gebracht, en u hebt daarbij aangegeven dat het aanbod om daarover met de Kamer in gesprek te treden nog steeds staat.

De commissie BiZa heeft op 21 oktober jl. laten weten dat zij op het aanbod uit 2019 wil ingaan. De commissie lijkt hierbij te denken aan een studie door of in opdracht van BZK. De commissie vraagt namelijk op welke termijn de Kamer over de uitkomsten kan worden geïnformeerd. Gezien de onderwerpen ligt deze vorm echter niet voor de hand. Daarom werd in de brief van BZK uit 2019 als denkbare vorm een werkconferentie genoemd. Een eigenstandige studie van BZK zou niet goed passen in de verhouding tussen Kamer en regering, zeker als de commissie wil dat de studie mede over een eigen bevoegdheid van de Kamer zou moeten gaan (de constructieve motie van wantrouwen). Dit onderwerp werd in de brief van BZK uit 2019 niet genoemd. Ook de gekozen formateur, de vertrouwensregel in relatie tot de Eerste Kamer en het internationale perspectief werden daarin niet genoemd.

Bij de gekozen formateur is verder van belang dat het kabinet dit idee nog vrij recent (in 2019) heeft afgewezen, op basis van een uitvoerig advies van de staatscommissie parlementair stelsel. Naar de positie van de Eerste Kamer heeft de staatscommissie ook grondig onderzoek gedaan. Zij heeft hierbij niet specifieke aandacht besteed aan de vertrouwensregel. Wel is er voorafgaand aan de instelling van de staatscommissie in opdracht van BZK een internationale vergelijking van tweekamerstelsels gemaakt waarbij ook gekeken is naar de vertrouwensregel. Deze internationale vergelijking is in 2014 aan de Kamers aangeboden. Het ligt dus niet voor de hand om naar deze twee onderwerpen nadere studie te verrichten.

Twee onderwerpen die in het aanbod van BZK wél genoemd werden, komen juist niet terug in het verzoek van de commissie, nl. de mogelijkheden om de kiezersinvloed op de kabinetsformatie te vergroten en hervormingen in de politiek-bestuurlijke cultuur.

Het enige onderwerp dat zowel in de brief van BZK uit 2019 als in het verzoek van de commissie voorkomt, is de codificatie van de vertrouwensregel. Deze regel geldt als de kern van het parlementaire stelsel en heeft het karakter van ongeschreven staatsrecht. Codificatie in de Grondwet zal o.a. de vraag oproepen of de regel ook geldt tussen het kabinet en de Eerste Kamer, en zo ja, wat de regel in die relatie dan inhoudt.

Bij de beantwoording van het verzoek is tot slot van belang dat de TK in juni van dit jaar opdracht heeft gegeven aan een groep wetenschappers om de kabinetsformatie van 2021 te evalueren. Mogelijk zullen sommige van de genoemde onderwerpen in het evaluatierapport reeds aan de orde komen. In ieder geval biedt de evaluatie een mogelijkheid voor de TK om (nader) te bezien op welke terreinen er nog een kennisbehoefte ligt en op welke wijze daarin voorzien kan worden. De bijgevoegde antwoordbrief geeft aan dat u op dat moment graag bereid bent om in overleg te treden over de rol die u hierin dan kunt spelen.

Politieke context

Het initiatief voor het verzoek is afkomstig van het Kamerlid Sneller (D66). Tijdens de begrotingsbehandeling vroeg hij reeds aandacht voor het idee om de vertrouwensregel in de Grondwet te codificeren. Tijdens een procedurevergadering is het voorstel van het lid Sneller doorgeleid, waarbij het lid Leijten (SP) aangaf dat er ruimte moest zijn om ook op andere zaken in te gaan dan op het lijstje onderwerpen staan.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Tekenversie antwoordbrief	Ter ondertekening
2	Concept-antwoordbrief met wijzigingen geel gemarkeerd	Niet meezenden
3	Brief vaste commissie BiZa van de TK	Niet meezenden